

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет
Кафедра обліку і оподаткування

БАРЩЕВСЬКИЙ БОГДАН ВОЛОДИМИРОВИЧ

Облік і аналіз виробничої собівартості продукції (робіт, послуг)

Спеціальність 071 “Облік і оподаткування”

Автореферат

дипломної роботи на здобуття другого (магістерського)
рівня вищої освіти

Івано-Франківськ – 2022

Дипломна робота виконана в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника

Науковий керівник д.е.н., Баланюк І.Ф., Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, професор кафедри обліку і оподаткування

Рецензенти: д.е.н., Левандівський О. Т. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, завідувач кафедри фінансів

Захист відбудеться 22 грудня 2022 р.

Дипломну роботу надано до захисту 22 листопада 2022 р.

Науковий керівник _____ Баланюк Іван Федорович

Загальна характеристика роботи

Актуальність дослідження. У кожного підприємства, діяльність якого пов'язана з виробництвом продукції в процесі функціонування виникають витрати, які безпосередньо формують собівартість – виробничі витрати. Виробничі витрати-це витрати підприємства, безпосередньо пов'язані з виробництвом продукції. Його ведення дуже важливо для визначення собівартості продукції, формування статистичних даних про динаміку та структуру виробничих витрат. Дуже важливим є правильно організувати облік виробничих витрат, аналіз та контроль за їх використанням, адже, наприклад, при багатомономенклатурному виробництві часто виникають проблеми з ефективним розподілом витрат на кожний вид продукції або конкретизації витрат на одиницю продукції. Такі сумнівні питання в свою чергу впливають на фінансовий стан підприємства в цілому, адже витрати займають значну частку при визначенні фінансового результату, а неправильне управління ними буде погіршувати стан підприємства.

Вивченню витрат як економічної категорії та пошуку шляхів їх скорочення присвячено чимало наукових праць. Не дивно, адже за даними Державної служби статистики України за останні роки витрати на виробництво продукції постійно зростали.

Зокрема, питанню обліку витрат приділила увагу О.В. Кравченко, а питанню управління витратами приділяли такі дослідники як О. М. Костенко, Н. І. Дорош, О.Ф. Мороз, І.В. Семчук, Ж. С. Труфіна та питанню формування собівартості продукції такі економісти як Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валуєв, С.Ф. Голов, Л.В. Нападовська

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана в межах науково-дослідної тематики кафедри обліку і оподаткування Прикарпатського національного університету ім. В.

Стефаніка «Розробка організаційно-економічного механізму удосконалення функціонування виробничо-господарських структур регіону (номер державної реєстрації 0111U000875)».

Мета і завдання. Метою дослідження було визначити теоретичні аспекти обліку виробничих витрат та аналізу собівартості продукції, розкрити методику обліку витрат виробництва і калькулювання собівартості продукції та здійснити аналіз витрат виробництва і собівартості продукції промислового підприємства.

Для досягнення мети, яка була поставлена, вирішувалися такі завдання:

- з'ясувати сутність економічних понять «витрати», «собівартість», їх види та класифікація, «калькуляція»;
- розглянути принципи побудови системи обліку формування собівартості на підприємстві;
- вивчити та описати методику обліку виробничих витрат на підприємстві;
- розглянути методи калькулювання собівартості продукції;
- здійснити аналіз витрат та собівартості на ПрАТ «БУДМАШ» на основі даних фінансового обліку.

Об'єктом дослідження є діюча система обліку та аналізу фінансових результатів ПрАТ «БУДМАШ».

Предметом дослідження є теоретичні положення щодо методології та організації обліку і аналізу виробничої собівартості від операційної діяльності та їх практичне застосування на ПрАТ «БУДМАШ».

Методи дослідження. У процесі проведеного дослідження мною було використано загальнонаукові також специфічні методи а саме, зокрема: діалектичний метод використано для встановлення істинного змісту сутності фінансових результатів діяльності підприємства на основі оцінки множини існуючих суджень, системний та історичний підходи для вивчення теоретико-методологічних аспектів формування та використання

бухгалтерського балансу підприємства; системний підхід – для визначення сутності і змісту економічної категорії «витрати», метод економічного аналізу – аналіз фінансового стану підприємства, метод дедукції – розробка рекомендацій щодо удосконалення процесів обліку витрат

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні та розширенні інформації про витрати на собівартість продукції та у подальшому розвитку практичних рекомендацій щодо оптимізації системи управління виробничими витратами на основі схеми аналітичних показників на досліджуваному підприємстві.

Практичне значення одержаних результатів це – використання запропонованих рекомендацій з поліпшення Обліку і аналізу фінансових результатів та шляхів підвищення ділової активності підприємства ПраТ «БУДМАШ».

Особистий внесок магістранта. Магістерська робота є самостійно виконаною науковою працею здобувача. Наукові рекомендації та пропозиції щодо фінансового контролінгу в управлінні витратами підприємств, викладені в дисертаційній роботі, є особистими розробками магістранта.

Структура обсягу роботи. Написана мною робота складена зі вступу, трьох розділів також висновків та списку використаної літератури і додатків. Ця робота ілюстрована 8 таблицею, 4 малюнками та 4 додатками. Показчик використаної літератури містить 58 назв

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У розділі 1 «Економіко-теоретичні основи обліку виробничої собівартості продукції» проаналізовано економічний підхід до визначення терміну «виробнича собівартість» та особливості формування витрат пов'язаних з нею, а також закордонний досвід виробничими витратами. Встановлено, що виробнича собівартість – являє собою виражені в грошовій

формі витрати виробництва певного підприємства, відшкодування яких є необхідною умовою простого відтворення. Собівартість є важливими показниками, що характеризує роботу підприємств у сучасних економічних умовах. Від її рівня залежать фінансові результати діяльності підприємства, темпи розширеного відтворення, фінансовий стан суб'єктів господарювання.

За своєю сутністю собівартість відображає економічну ефективність виробництва. У ній відображені всі сторони господарської діяльності. Собівартість продукції (робіт, послуг) підприємства складається з витрат, пов'язаних з використанням у процесі виробництва природних ресурсів, сировини, матеріалів, палива, енергії, основних фондів, трудових ресурсів, а також інших витрат на виробництво та реалізацію продукції (робіт чи послуг).

У роботі виділено основні теоретичні підходи щодо трактування поняття «витрати» та особливості формування витрат пов'язаних із виробничою собівартістю продукції.

Дослідивши різноманітні підходи до класифікації виробничих витрат підприємства як об'єкта обліку, узагальнивши досвід провідних науковців, у роботі наведено класифікаційні ознаки витрат виробництва, що найчастіше використовуються на практиці.

За результатами дослідження встановлено, що одним із найважливіших узагальнюючих показників собівартості продукції є показник, що характеризує витрати на одну гривню виробничої продукції, який є універсальним, оскільки може розраховуватися у будь-якій галузі виробництва, і водночас він наочно показує прямий зв'язок між собівартістю та прибутком. Під час аналізу необхідно перевіряти витрати сировини, матеріалів, палива, та електроенергії, витрати на заробітну плату, цехові, загально-заводські та інші витрати.

У розділі 2 «**Методика обліку витрат виробництва і калькулювання собівартості продукції**» доведено, що управління витратами з метою

формування їх оптимальної структури, а також зниження їхньої величини (за умови збереження якості продукції) дозволяє знизити ціни на продукцію, що за інших рівних умов дає підприємству можливість зберегти чи навіть зміцнити свої позиції на ринку.

Організація ефективного управління витратами з метою їх оптимізації, підвищення конкурентоспроможності продукції та в кінцевому підсумку рахунку отримання прибутку та забезпечення сталого фінансового стану є пріоритетним напрямом у діяльності підприємств.

Управління витратами – невід'ємна частина короткострокової політики підприємства, спрямованої на забезпечення поточної діяльності необхідними ресурсами та безперебійності здійснення виробничо-господарської діяльності.

Автором запропоновано методичний підхід до оцінки ефективності управління витратами на основі збалансованої системи показників та, що дозволяє інтегрувати оперативний та стратегічний рівні управління, пов'язати між собою ключові показники та повністю описати всі бізнес-процеси. Ефективність повинна враховувати як фінансові, так і нефінансові показники та включати всі напрямки діяльності підприємства.

У розділі 3 **«Аналіз витрат виробництва та собівартості продукції на підприємстві ПрАТ «БУДМАШ»** В даному розділі мною проведено аналіз виробничих витрат та собівартості продукції і дійшов висновку, що без даних про собівартість продукції неможливо прийняти обґрунтоване рішення щодо припинення, нарощування, зниження обсягів реалізації освоєної продукції і випуску нової, а також визначити ціну товару на ринку.

Основна мета аналізу собівартості продукції - знаходження шляхів і джерел зниження собівартості продукції та збільшення прибутку. Для цього необхідно аналізувати всі витрати підприємства. Для поглиблення аналізу встановлюють причини зміни названих факторів. Для цього використовують

матеріали аналізу випуску продукції за асортиментом, витрат на матеріли та собівартості найважливіших видів продукції.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі досліджена методика обліку і аналізу виробничих витрат та собівартості продукції. На основі проведеного дослідження можна зробити такі висновки.

Витрати – спожиті ресурси чи гроші, які потрібно заплатити за товари чи послуги. В економічній практиці термін «витрати» нерідко застосовується для характеристики всіх витрат підприємства за певний період. Витрати це лише та частина витрат, яка була понесена у зв'язку з отриманням доходу, причому відповідно до Міжнародних стандартів бухгалтерської звітності витрати включають збитки та витрати, які виникають у ході основної діяльності підприємства у зв'язку з отриманням доходу, тобто у бухгалтерському обліку доходи повинні співвідноситися з витратами їх отримання, які у разі називатимуться витратами.

Основні принципи управління витратами вироблені практикою та зводяться до наступного:

- системність підходу до управління витратами;
- єдність методів, що практикуються на різних рівнях управління витратами;
- управління затратами на всіх стадіях життєвого циклу продукту (від створення до утилізації);
- органічне поєднання зниження витрат із високою якістю продукції (робіт, послуг);
- недопущення зайвих витрат;
- широке впровадження ефективних методів зниження витрат;
- удосконалення інформаційного забезпечення рівня витрат;

- підвищення зацікавленості у виробничих підрозділах підприємства у зниженні витрат.

При цьому недостатня увага до однієї функції управління витратами може звести на нуль усю роботу. Методична єдність управління витратами на різних стадіях передбачає єдині вимоги до інформаційного забезпечення, планування, обліку, аналізу витрат на підприємстві. Дотримання вище згаданих принципів управління витратами створює базу для економічної конкурентоспроможності підприємства та завоювання їм передових позицій на ринках.

У роботі було розглянуто діяльність та проведено аналіз динаміки, структури та системи управління витратами підприємства на прикладі ПрАТ «БУДМАШ»

Загалом за результатами проведеного аналізу діяльності ПрАТ «БУДМАШ» та витрат підприємства можна зробити такі висновки:

- за аналізований період відбулося збільшення валюти балансу, а також показників виручки та чистого прибутку;
- більшу частину активів підприємства становлять поточні активи. При цьому всі поточні активи, а також частина довгострокових активів підприємства сформовані за рахунок позикових коштів, переважно короткострокових;
- баланс підприємства є абсолютно ліквідним, проте показники ліквідності та фінансової стійкості підприємства не відповідають встановленим нормативам, при цьому помітна тенденція покращення їх значень порівняно з початком періоду;
- показники рентабельності активів мають невисокі показники, а показники рентабельності діяльності – високі; показники ділової активності підприємства перебувають у дуже низькому рівні.

- у структурі витрат є витрати як виробничого, так і невиробничого призначення;
- найбільшу питому вагу у структурі витрат займають витрати на оплату праці та матеріальні витрати. Частка інших статей витрат коливається від 6 до 12 %;
- у структурі витрат за оплату праці найбільші ваги займають витрати на оплату праці виробничого персоналу та керівників; в структурі матеріальних витрат найбільші частки займають допоміжні матеріали, а також на паливо та ПММ;
- на початок розглянутого періоду витрати підприємства значно перевищують суми виручки та чистого прибутку; до кінця аналізованого періоду помітна позитивна тенденція, тобто, зниження частки витрат у сумі виручки та чистого прибутку до 85,89 та 6,89 % відповідно, що, звичайно, позитивно характеризує діяльність підприємства, але вимагає і подальшої роботи з поліпшення наявних на кінець аналізованого періоду показників.

В цілому, за результатами розгляду діяльності підприємства та аналізу його витрат можна сказати, що для ПрАТ «БУДМАШ» ефективно управління витратами може бути пов'язане із застосуванням методом обліку витрат. Стратегічний управлінський облік витрат є одним з прогресивних інформаційних джерел, яке має забезпечити менеджмент ПрАТ «БУДМАШ» інструментарієм для прийняття управлінських рішень, координування господарських функцій з метою досягнення ефективних результатів

Пропонований для використання метод АВС передбачає виділення функцій, виконання яких пов'язані з виникненням витрат. Це є основною відмінністю методу від традиційних систем обліку, в яких накладні

витрати розподіляються пропорційно до однієї обраної бази (прямі трудовитрати, матеріальні витрати).

Використання методу ABC у системі стратегічного управлінського обліку в ПрАТ «БУДМАШ» дозволить організувати ефективне управління витратами та забезпечить основу зростання прибутковості діяльності в рамках єдиної стратегії. Також для підприємства можна запропонувати розробку та впровадження економічного механізму управління витратами на персонал.

Вивчення структури витрат за елементами і змін, які відбулися за звітний період на ПрАТ «БУДМАШ», дозволяє зробити висновок, у структурі витрат підприємства найбільшу питому вагу займають матеріальні витрати.

Дані досліджуваного підприємства свідчать про те, що у цілому фактичні витрати на 1 грн. товарної продукції були нижчими від нормативних. Таке відхилення склалося за рахунок зміни структури продукції. Позитивно на аналізований показник вплинула зміна собівартості і одиниці окремих видів продукції.

На ПрАТ «БУДМАШ» собівартість одиниці продукції у звітному періоді знизилась, в порівнянні з нормою, за рахунок прищепів на 4152,8 грн. та запірних арматур – на 2154,95 грн. Проте по обертових апаратах перевитрати склали 4180 грн., але це не призвело до перевитрат на весь фактичний випуск продукції.

На основі проведеного аналізу ми можемо дати такі рекомендації щодо оптимізації витрат підприємства:

- впровадження безвідходної технології виробництва, застосування ресурсозберігаючих технологій. Це забезпечить економію матеріалів та енергії;

- використання інноваційного обладнання, що забезпечить виготовлення продукції в короткі строки;

- зниження витрат на оплату праці шляхом компенсації частини заробітної плати наданням працівникам соціальних пільг (безкоштовного харчування, розширеного медичного страхування).

- використання інноваційного обладнання, що забезпечить виготовлення продукції в короткі строки;

- зниження витрат на оплату праці шляхом компенсації частини заробітної плати наданням працівникам соціальних пільг (безкоштовного харчування, розширеного медичного страхування).